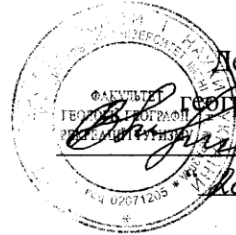

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
"серпня" 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«РЕГІОНАЛЬНІ
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»**

рівень вищої освіти доктор філософії
галузь знань 10 – Природничі науки
спеціальність 106. Географія
освітня програма Географія
вид дисципліни за вибором
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«28» серпня 2023 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила Миколаївна НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

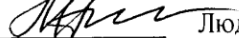
Катерина Юріївна СЕГІДА, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства
Протокол № 9 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис) Людмила НЕМЕЦЬ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Географія»

Гарант освітньо-наукової програми
(підпис) Людмила НЕМЕЦЬ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «28» серпня 2023 р.

Засідає
Голова науково-методичної комісії

(підпис) *Александр ЖЕМИРОВ*
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «*Регіональні суспільно-географічні дослідження*» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за напрямом 10 – Природничі науки спеціальності 106. Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення теоретичних та методологічних положень регіональних суспільно-географічних досліджень на макро-, мезо- та мікрорівні, формування навичок ідентифікації та визначення напрямів вирішення комплексних соціально-економічних проблем регіонального розвитку на різних рівнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіння знаннями сучасних теорій та методичних основ регіональних суспільно-географічних досліджень макро-, мезо- та мікрорівнів, що здійснюються на теоретико-методологічних засадах сучасних теорій та концепцій суспільної географії з використанням кількісних та якісних методів суспільно-географічних досліджень;

- розуміння теоретичних та методологічних положень регіональних суспільно-географічних досліджень на макро-, мезо- та мікрорівні, теоретичних та методичних засад регіональних суспільно-географічних досліджень, вивчення концептуальних основ аналізу демографічних, соціальних та економічних процесів у регіональних суспільно-географічних дослідженнях;

- оволодіння сучасними методами регіональних суспільно-географічних досліджень; вмінням проводити комплексні регіональні суспільно-географічні дослідження; набуття навичок ідентифікації проблем регіонального розвитку та визначення напрямів їхнього вирішення на різних ієрархічних рівнях;

- оволодіння навичками оцінки сучасних трансформацій в розвитку регіонів з використанням методів регіональних суспільно-географічних досліджень.

1.3. Кількість кредитів – 6.

1.4. Кількість годин – 180.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Рік підготовки	
1-й	
1, 2-й	
Лекції	
16 год.	
Практичні	
8 год.	
Семінарські	
8 год.	
Самостійна робота	
148 год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

- *формування загальних та фахових компетентностей*: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність працювати у міжнародному контексті, здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність до організації, планування та управління науковими проектами; здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій і перспектив розвитку географії та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері географії та/або дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей; здатність до наукової аргументації, володіння системним науковим світоглядом, застосовувати сучасні методи географічних та міждисциплінарних досліджень, інформаційні та комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій діяльності;

- *забезпечення досягнення наступних програмних результатів навчання*: сучасні концептуальні знання у сфері географії, її окремих напрямів та суміжних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень та здійснення професійної діяльності; з використанням сучасних підходів та методів планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження у сфері географії, природокористування, регіонального розвитку, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику; розуміти філософську методологію пізнання, ключові засади професійної та наукової етики, систему морально-культурних цінностей, дотримуватись у професійній діяльності принципів соціальної відповідальності та громадянської свідомості; знання сучасних теорій та методичних основ регіональних суспільно-географічних досліджень макро-, мезо- та мікрорівнів, що здійснюються на теоретико-методологічних засадах сучасних теорій та концепцій суспільної географії з використанням кількісних та якісних методів суспільно-географічних досліджень; розуміння теоретичних та методологічних положень регіональних суспільно-географічних досліджень на макро-, мезо- та мікрорівні, теоретичних та методичних засад регіональних суспільно-географічних досліджень, вивчення концептуальних основ аналізу демографічних, соціальних та економічних процесів у регіональних суспільно-географічних дослідженнях; уміння застосовувати сучасні методи регіональних суспільно-географічних досліджень; умінням проводити комплексні регіональні суспільно-географічні дослідження, ідентифікувати проблем регіонального розвитку та визначати напрями їхнього вирішення на різних ієрархічних рівнях; навички оцінки сучасних трансформацій в розвитку регіонів з використанням методів регіональних суспільно-географічних досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологія регіональних суспільно-географічних досліджень

Тема 1. Сучасні концепції регіональних суспільно-географічних досліджень.

Одиниці соціально-економічного простору за Е. Б. Алаєвим – ареал, зона, район (регіон), а також полігон, осередок, місце, анклав, екслав. Регіон: сутність поняття, співвідношення понять «ареал», «зона», «район», «регіон». Підходи до визначення поняття «регіон»: територіальний (географічний), економічний, соціально-економічний, адміністративний (державно-правовий), організаційно-управлінський, політичний, історико-культурний, природно-ресурсний, гео- або зовнішньополітичний, зовнішньоекономічний, системний, комплексний, інтегральний, змішаний. Вітчизняне та європейське розуміння поняття «регіон». Парадигми регіону: регіон як квазідержавна, регіон як квазікорпорація, регіон як ринок, регіон як соціум. Класифікація і типологія регіонів. Класифікація і типологія регіонів у зарубіжних країнах: типи регіонів в індустріально розвинених країнах Європи, класифікація Марінеїлі-Рішієрі (Marineili-Ricchieri), класифікація Тоши (Toschi), класифікація Вітлесеї (Whittlesey), класифікація Хагета (Haggett), класифікація Фремона (Fremont), класифікація Лі Донні (Li Dormi), класифікація Мейєра (Meyer) та ін. Класифікація регіонів в Україні за різними критеріями – за часом освоєння, за відношенням до столиці, за положенням адміністративного центра, за демографічною ситуацією, за рівнем урбанізації, за міграційною привабливістю, за особливостями трудових ресурсів, за особливостями географічного положення, за галузями спеціалізації, за природно-ресурсним потенціалом, за ВВП, за рівнем і темпами економічного розвитку, за сальдо надходжень до держбюджету та з держбюджету за регіонами України, за особливостями розселення населення, за соціальною структурою тощо. Типологія регіонів України – за індексом людського розвитку, за основними проблемами розвитку, типологізація регіонів України згідно Інституту громадянського суспільства, типологізація регіонів України згідно проекту Програми Європейського Союзу та інші.

Тема 2. Чинники регіонального розвитку. Індикатори регіонального розвитку.

Проблеми регіонального розвитку. Розвиток, економічний розвиток, соціально-економічний розвиток, регіональний розвиток, стійкий розвиток: визначення і співвідношення понять. Моделі регіонального розвитку: еколого-економічна, інноваційно-інвестиційна, інноваційна, кластерна, мобілізаційно-інноваційна, сталого розвитку. Пріоритетні напрями економічного реформування моделей регіонального розвитку (на прикладі України). Теорії та концепції регіонального розвитку. Неокласичні теорії регіонального розвитку. Теорії і концепції кумулятивного зростання: теорія «полюсів росту» і «центрів розвитку», теорія «осей розвитку», модель «вулкана», теорія «центр-периферія», теорія дифузії нововведень (інновацій). Теорії і концепції зростання за рахунок конкурентних переваг регіону: концепція регіональних конкурентних переваг, концепції кластерного розвитку, концепція регіональних інноваційних систем, теорія стимулювання (підвищення) регіональної конкурентоспроможності. Сучасні теорії і концепції регіонального розвитку: концепції сталого розвитку, теорії саморозвитку регіонів (ендогенного розвитку), концепція знанневої економіки, теорія «інформаційного суспільства», теорії соціального капіталу території, теорія «нового регіоналізму», концепція «соціально орієнтованої економіки», людського розвитку, концепції сприйняття (перцепції) простору, регіонів, міст, місцевостей, концепції моноцентричного і поліцентричного розвитку регіонів, концепція «розумової спеціалізації» регіону (Smart-спеціалізації) регіонів. Декларація тисячоліття. Цілі розвитку тисячоліття. Цілі розвитку тисячоліття, адаптовані для України. Поняття про проблеми регіонального розвитку. Класифікація проблем регіонального розвитку. Класифікаційні ознаки. Галузеві проблеми регіонального розвитку: економічні, соціально-демографічні, екологічні. Комплексні проблеми регіонального розвитку. Світовий досвід дослідження проблем регіонального розвитку. Досвід аналізу регіональних проблем в Україні. Економічні, соціально-демографічні та екологічні проблеми регіонального розвитку в Україні. Сутність поняття

«регіональна політика». Співвідношення понять «регіональна політика» і «державна політика», «регіональна політика» і «політика регіонів».

Рівні, на яких проводиться регіональна політика (глобальний, державний, регіональний, локальний, а також міждержавний (міжнаціональний), міжрегіональний і міжмуниципальний).

Головна мета та основні завдання регіональної політики.

Провідні принципи регіональної політики: принцип повсюдності місцевого самоврядування; принцип єдності дій і розподілу повноважень між владними структурами; принцип несуперечності; принцип пріоритетності; принцип ефективності; принцип компромісів. Принцип субсидіарності як один з найголовніших принципів регіональної політики.

Тема 3. Підходи та методи регіональних суспільно географічних досліджень.

Методологічні підходи до вивчення соціально-географічних явищ та процесів (географічний, історичний, системний, синергетичний, інформаційний). Види та типи соціально-географічних досліджень. Поняття соціально-географічного факту. Програма соціально-географічного дослідження. Методи інформаційного забезпечення соціально-географічних досліджень. Основні етапи соціально-географічних досліджень. Методи аналізу емпіричних даних соціально-географічних досліджень. Методи просторового аналізу (порівняльно-географічний, порівняльно-статистичний, картографічний, індексний, рангів, кореляційний аналіз, кластерний аналіз, групування, типізації, SWOT аналіз).

Розділ 2. Регіональні суспільно-географічні дослідження в світі та в Україні

Тема 4. Демографічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях. Поняття про демографічні проблеми регіонального розвитку. Специфіка демографічних процесів в Україні: низька народжуваність («виродження» нації), висока смертність («вимирання» нації), від'ємний природний приріст, висока дитяча смертність, низький показник фертильності, майже найнижча в Європі очікувана тривалість життя при народженні, деформація статевовікової структури населення, низька шлюбність, висока розлучуваність тощо). Регіональні особливості демографічних процесів в Україні. Проблеми депопуляції і старіння населення в регіонах України. Специфіка міграційного руху населення України. Міграційна привабливість регіонів України в міждержавних і регіональних міграціях. Регіони-донори і регіони-реципієнти. Міграції між сільською місцевістю та містами. Наслідки міграцій. Регіональна демографічна політика в Україні: сутність, напрями, інструменти – економічні (оплачувані відпустки; різні допомоги при народженні дитини; позички, кредити, податкові та житлові пільги; переваги для багатодітних сімей тощо), адміністративно-правові (законодавчі акти, що регулюють вік вступу до шлюбу, розлучуваність, ставлення до абортів і контрацепції, майновий стан матері і дітей при розпаді шлюбу, режим праці працюючих жінок тоо); виховні, пропагандистські (формування громадської думки, норм і стандартів демографічної поведінки; визначення відношення до релігійних норм, традицій і звичаїв; політика планування сім'ї; статева освіта молоді тощо).

Тема 5. Соціальні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях. Поняття про соціальні проблеми регіонального розвитку. Соціальні проблеми регіонального розвитку України: гендерна нерівність; низький рівень та умови життя населення, бідність; етнічні та релігійні конфлікти; соціальні хвороби (наркоманія та алкоголізм, ВІЛ-інфекція та СНІД, туберкульоз, суїцидність тощо); професійна захворюваність, професійний травматизм і професійна смертність; трудові конфлікти; злочинність; безробіття; мігранти, біженці і переселенці; корупція; недоступність та низька якість медичного обслуговування; проблеми освіти і науки; сирітство; дитяча безпритульність тощо. Проблеми нерівномірності соціального розвитку регіонів України. Соціальна поляризація простору. Полюси соціального розвитку та периферія. Рівні соціального розвитку регіонів України. Методики їх визначення. Соціальна безпека. Індикатори соціальної безпеки України (індикатори-стимулятори, індикатори-дестимулятори). Рівні соціальної безпеки регіонів України (опти-

мальний, задовільний, незадовільний, небезпечний, критичний, мінімальний або абсолютно-небезпечний). Регіональна соціальна політика в Україні: сутність, мета і завдання, принципи і пріоритети, основні концептуальні напрями формування і реалізації, механізми реалізації соціальної політики.

Тема 6. Економічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях. Поняття про економічні проблеми регіонального розвитку. Проблеми нерівномірності економічного розвитку регіонів України. Проблема гіперконцентрації галузей господарств в індустріальних та високоурбанізованих районах Донбасу, Придніпров'я та окремих господарських агломераціях. Регіональні проблеми банківсько-фінансового сектору економіки. Регіональні проблеми інвестиційної діяльності в Україні. Інвестиції: сутність, значення, класифікація. Інвестиційна привабливість та імідж регіону, інвестиційний клімат: визначення і співвідношення понять. Об'єктивні й суб'єктивні фактори інвестиційної привабливості регіонів. Інвестиційний клімат, його фактори та складові (інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та інвестиційне законодавство). Інвестиційна діяльність в Україні: аналіз статистичних даних з капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій в Україні (обсяги інвестицій, їх динаміка за роки незалежності, структура за видами економічної діяльності, інвестиційна привабливість регіонів України). Регіональні проблеми інноваційної діяльності в Україні. Інновації: сутність поняття, значення, класифікація. Інноваційна діяльність в Україні: аналіз статистичних даних з інноваційної діяльності за регіонами України (аналіз показників питомої ваги промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, в загальній їх кількості; витрат на здійснення інноваційної діяльності; питомої ваги інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції тощо). Регіональні проблеми модернізації господарського потенціалу. Регіональні проблеми розвитку малого підприємництва. Проблеми формування та мобільності креативного класу в Україні. Економічна поляризація простору. Полюси економічного розвитку та периферія. Поляризація периферії. Рівні економічного розвитку регіонів України. Методики їх визначення. Рівні конкурентоспроможності регіонів України. Індикатори конкурентоспроможності регіонів. Рівні економічної безпеки регіонів України. Індикатори загроз економічній безпеці регіонів. Регіональна економічна політика України: сутність та завдання, складові елементи та основні принципи, становлення та проведення, фактори формування та механізм реалізації економічної політики. Регіональна промислова політика в Україні. Регіональна аграрна політика в Україні. Регіональна інвестиційна політика України: 1) сутність; 2) цілі та завдання; 3) інструменти (кредитно-фінансова та податкова політика; надання різних податкових пільг підприємствам, які вкладають інвестиції на реконструкцію і технічне переозброєння виробництва; регулювання фондового ринку; законодавче забезпечення прав інвесторів та їх захист; амортизаційна політика шляхом створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, науково-технічної політики і т.д.). Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку, індустріальні (промислові) парки як засоби проведення регіональної інвестиційної політики: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів, стисла характеристика (назва, місце розташування, пріоритетні види економічної діяльності). Регіональна інноваційна політика в Україні: цілі і завдання, елементи, інструменти. Види інноваційної політики за активністю і напрямом державного втручання в економіку – інноваційна політика технологічного поштовху, ринкової орієнтації, соціальної орієнтації, зміни економічної структури господарського механізму. Вид інноваційної політики України. Моделі інноваційної політики за ступенем використання національного інноваційного потенціалу: модель стратегії «перенесення», модель стратегії «запозичення», модель стратегії «нарощування». Модель інноваційної політики України. Типи регіональних інноваційних стратегій. Регіональні інноваційні стратегії України. Інноваційна інфраструктура: інноваційні бізнес-інкубатори, венчурні фірми, інноваційні центри, інноваційні кластери, технопарки, технополіси, науково-технічні альянси і ін. Інноваційна інфраструктура в Україні.

Тема 7. Регіональні суспільно-географічні дослідження різних ієрархічних рівнів. Адміністративно-територіальний устрій: сутність, визначення основних понять. Адміністративно-територіальний поділ та адміністративно-територіальні одиниці як базові категорії адміністративно-територіального устрою. Види адміністративно-територіального устрою. Адміністративно-територіальний устрій України. Характеристика адміністративно-територіального устрою України. Адміністративно-територіальна реформа в Україні як засіб усунення недоліків адміністративно-територіального устрою та необхідна умова для вступу в Європейський Союз. Сутність адміністративно-територіальної реформи в Україні, її мета і завдання. Централізація і децентралізація в регіональній політиці України. Проекти адміністративно-територіальної реформи в Україні. Моделі нового адміністративно-територіального устрою держави (за Р. П. Безсмертним, Ю. І. Ганущаком, І. Б. Коліушком, О. І. Соскіним, А. Ф. Ткачуком, М. С. Дністрянським, В. Карпенком, В. Г. Яцубою, О. Г. Кучабським та ін.). Науково-дослідницький проект прикладного суспільно-географічного дослідження. Вибір теми науково-дослідницького проекту з проблем регіонального розвитку України. Реферування фахової літератури. Підготовка теоретичних основ дослідження. Розробка методики проведення дослідження. Збір статистичних даних та інформації для проведення дослідження. Проведення просторово-часового аналізу та синтез отриманих знань за темою дослідження. Візуалізація результатів дослідження. Побудова графічних та картографічних моделей. Розробка презентації науково-дослідницького проекту. Доповідь результатів науково-дослідницького проекту з проблем регіонального розвитку України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	сем	ін	ср
	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Методологія регіональних суспільно-географічних досліджень						
<i>Тема 1.</i> Сучасні концепції регіональних суспільно-географічних досліджень	30	4		2		24
<i>Тема 2.</i> Чинники регіонального розвитку. Індикатори регіонального розвитку. Проблеми регіонального розвитку	30	2		2		26
<i>Тема 3.</i> Підходи та методи регіональних суспільно географічних досліджень	30	2				28
Всього за розділом 1	90	8		4		78
Розділ 2. Регіональні суспільно-географічні дослідження в світі та в Україні						
<i>Тема 4.</i> Демографічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	22	2	2			18
<i>Тема 5.</i> Соціальні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	22	2	2			18
<i>Тема 6.</i> Економічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	22	2	2			18
<i>Тема 7.</i> Регіональні суспіль-	24	2	2	4		16

но-географічні дослідження різних ієрархічних рівнів						
Всього за розділом 2	90	8	8	4		70
Усього годин	180	16	8	8		148

4. Теми практичних та семінарських занять

	Назва теми	Кількість годин
С1	Сучасні концепції регіональних суспільно-географічних досліджень. Дискусія.	2
С2	Чинники регіонального розвитку. Індикатори регіонального розвитку. Проблеми регіонального розвитку	2
П1	Демографічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	2
П2	Соціальні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	2
П3	Економічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	2
П4	Науково-дослідницький проект прикладного суспільно-географічного дослідження	2
С3-4	Презентація проектів. Підсумкове обговорення результатів досліджень	6
Всього		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опанування теми «Сучасні концепції регіональних суспільно-географічних досліджень»	24
2	Опанування теми «Чинники регіонального розвитку. Індикатори регіонального розвитку. Проблеми регіонального розвитку»	26
3	Опанування теми «Підходи та методи регіональних суспільно географічних досліджень»	28
4	Опанування теми «Демографічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях»	18
5	Опанування теми «Соціальні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях»	18
6	Опанування теми «Економічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях»	18
7	Опанування теми «Регіональні суспільно-географічні дослідження різних ієрархічних рівнів» Підготовка науково-дослідницького проекту	16
	Усього:	148

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

- проблемного викладу;
- частково-пошукові;
- дослідницькі методи.

8. Методи контролю

- усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- перевірка практичних робіт та індивідуального завдання;
- тестове опитування та письмовий контроль;

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль							Разом	Підсумкова (залікова) контрольна робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2							
C1	C2	П1	П2	П3	П4	C3-4			
5	5	5	5	5	25	10	60	40	100

П1, П2 ... – практичні роботи. *Практична робота – 5 балів, проект – 25 балів.* Максимальну кількість балів (5 та 21-25 балів відповідно) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані повністю та правильно на основі глибоких знань теорії та застосування методики дослідження, продемонстровано творчий підхід до розкриття питання, зауваження до виконаних завдань відсутні. Високі бали (3-4 та 10-20 балів відповідно) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані вчасно та повністю, містить несуттєві недоліки, знання достатні. Якщо завдання виконано частково, висновки не аргументовані, у роботі зустрічаються суттєві помилки, знання поверхові або фрагментарні здобувач може отримати бали у діапазоні (1-9 балів відповідно). Якщо робота не здана оцінюється у 0 балів.

C1, C2.. - доповіді за темами, відповіді на запитання, участь у дискусії – 5 балів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Підсумкова (залікова) робота – 40 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 * 10 балів. *Максимальну кількість балів (9-10 балів) здобувач отримує за умови, якщо питання розкрито повністю та правильно на основі глибоких знань теорії та практики, продемонстровано творчий підхід та висловлені аргументовані власні думки. Високі бали (5-8 балів) здобувач отримує за умови, якщо питання розкрито повністю, але містить несуттєві недоліки, продемонстровані достатні знання. Якщо питання розкрито частково, думки не аргументовані, у роботі зустрічаються суттєві помилки, знання поверхові або фрагментарні здобувач може отримати 1-4 бали. Якщо відповідь відсутня – 0 балів.*

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка (залік)
50 – 100	Зараховано
1-49	Не зараховано

10. Рекомендована література:

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. – Ніжин, 2009. – 396 с.
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природотехногенна (екологічна) безпека /За ред. Б.М.Данилишина. – К.: Наукова думка, 2008. – 391с.
3. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. – К., 2009. – 346 с.
4. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: суспільно-географічні засади формування: Монографія. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.
5. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. – Т.: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
6. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем. / За ред. М.А. Хвесика. – К.: Наукова думка, 2013. – 487с.
7. Іщук С.І., Гладкий О.В. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: Підручник. – К.: Знання, 2013. – 447 с.
8. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с.
9. Луцишин П. Територіальна організація суспільства (основи теорії): Навчальний посібник / П. Луцишин, Д. Клімонт, Н. Луцишин. – Луцьк, Вежа, 2001. – 334 с.
10. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
11. Мезенцев К. В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції і новації / К. В. Мезенцев // Економічна та соціальна географія. – 2013. – Вип. 1(66). – С. 31-42.
12. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.
13. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу / Навчальний посібник // К. А. Немець, Л. М. Немець. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 170 с.
14. Немець К.А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. Харків: РВВ ХНУ, 2013. – 189 с.
15. Немець Л. М. Стійкий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : монографія / Л. М. Немець. – Харків : Факт, 2003. – 383 с.
16. Немець Л. М. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні [монографія] / Л. М. Немець, Я. Б. Олійник, К. А. Немець. – Х.: РВВ ХНУ, 2003. – 160 с.
17. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. Регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 444 с.
18. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.
19. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.
20. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 286 с.
21. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. – К.: Наукова думка, 2016. – 184 с.

22. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. –
23. Смалъ В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. – К. – 2011. – 370 с.
24. Сонько С. П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми / С. П. Сонько. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
25. Соціальна географія: Підручник. / За ред. Л. Немець, К. Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.
26. Топчієв О. Г. Планування територій у контексті сталого розвитку регіонів / О. Г. Топчієв // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: Зб. наук. пр. – Херсон: ПП Вишемирський, 2005. – С. 118 – 123.
27. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2005. – 632 с.
28. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: Навчальний посібник. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.
29. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої – К.: «Фенікс», 2017. – 438 с.
30. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії [підручник] / О. І. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.
31. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – 384 с.
32. Boudeville, J. R. Problems of Regional Economic Planning. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 1966. – 126 p. Florida R. Cities and the creative class. – New-York-London: Routledge. 2005. – 198 p.
33. Friedman J. Regional development policy. – Cambridge: MIT Press, 1966.
34. Harvey D. Spaces of neoliberalization: towards a theory of uneven geographical development. Hettner-Lectures 2004. – Vol. 8. – Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 2005.
35. Hirschman A. The strategy of economic development. – New Haven, 1958. – 217 p.
36. Porter M.E. Clusters and competition: new agendas for companies, governments and institutions // On Competition / Ed. by Porter M.E. – Boston: Harvard Business School Press. – 1998. – P. 197-287.
37. Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo. – Princeton: Princeton University Press. 1991. – 412 p.
38. Scott A.J. (ed.) Global City-Regions: Trends, Theory, Policy. – Oxford: Oxford University Press. 2001. – 488 p.
39. Taylor P.J. World City Network: Global Urban Analysis. – London: Routledge. 2004. – 241p.